

FOLKLORNA GLAZBA OTOKA ŠOLTE

JERKO BEZIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Članak predstavlja folklornu glazbu otoka Šolte, napjeve, svirku i pojedina glazbala, prema građivu prikupljenom u razdoblju 1959-1986. Raspored i redosljed izlaganja i obrazlaganja obuhvaća naredne skupine prema njihovim posebnim oblikovnim i sadržajnim obilježjima: duge pripovjedne pjesme, ljubavne, svadbene, među njima izdvojeno svadbene zdravice, pjesme prilikom odlaska na odsluženje vojnog roka, uspavanke, koledarske, zatim tradicijsko crkveno pučko pjevanje, prikaze pojedinih glazbala i repertoar svirke na harmonici. Objavljena i analizirana glazbena folklorna građa sa susjednog otoka Brača, kao i ona iz grada Trogira i Donjih Kaštela pružila je mogućnost da se odredi mjesto otoka Šolte u folklornoj glazbi srednje Dalmacije.

Zadatak je ovoga rada da prema raspoloživoj građi ukaže na značajke folklorne glazbene djelatnosti stanovnika otoka Šolte u prvoj polovici 20. stoljeća, kao i u tri desetljeća druge polovice toga stoljeća. Objavljena i analizirana glazbena folklorna građa s otoka Brača (D. C. Rihtman 1975, Bezić 1975), kao i iz grada Trogira i Donjih Kaštela (Buble 1985. i 1986) - pružila je mogućnost da se odredi i odnos folklorne glazbe otoka Šolte naprama neposrednom susjedstvu.

Građa kojom se autor ovoga rada služio obuhvaća autorove vlastite terenske snimke na magnetofonskim vrpčama iz godina 1959. (JB 11), 1969. (JB 17 i JB Fe 18), 1981. (PE 36) i 1986. [Fonoteka Zavoda za istraživanje folkloru u Zagrebu (ZIF) br. 1793 i 1794] te popratne zapisane zabilješke. Sva je ta građa iz mjesta Grohote, a manji broj naknadnih autorovih zabilješki potječe s informativnih posjeta Gornjem Selu i Srednjem Selu u mjesecu kolovozu 1987.

Uz navedeno raspoloživa građa obuhvaća i snimke vokalne i instrumentalne folklorne građe glazbe na tri magnetofonske vrpce (ZIF 251, 252 i 253, snimljene brzinom 4,75, zato samo tri vrpce) koje je na svom istraživačkom radu u Grohotama, u Gornjem -, Srednjem - i Donjem Selu snimila dr. Zorica Orepić-Rajković 1967. godine i stavila na raspolaganje autoru ovoga rada. Vrijedne

podatke o folklornim glazbalima u mjestu Grohote sadrži kratak rukopisni Izvještaj o terenskom radu na otocima Šolti i Čiovu - sa četiri crteža glazbala - što ga je tadašnjem Institutu za narodnu umjetnost (danas Zavodu za istraživanje folkloru) u Zagrebu podnio akademski slikar Živko Kljaković 18.7.1961. Kako je otac autora ovoga rada rodom iz Grohota, mogao je autor u relativno kratkom vremenu prikupiti vrijednu građu, zahvaljujući u prvom redu susretljivosti, razumijevanju i pomoći - kako svojih rođaka Šoltana tako i svih izvođača magnetofonom snimljene građe folklorne glazbe s otoka Šolte.

U folklornu glazbu autor ovoga rada već desetak godina ubraja sve glazbene pojave koje žive - ili su donedavna živjele - u izravnim kontaktima, u neposrednom komuniciranju pretežno malih grupa izvođača i slušalaca (vidi npr. Bezić 1977, 1981. i 1985). Riječ je o pjesmama i svirci koje slušanjem spontano i slobodno usvajamo, slobodno izvodimo, često i uz prilagođivanje postojećoj folklornoj glazbenoj praksi određene sredine; ponešto ih preoblikujemo i svojim vlastitim izvođenjem posređujemo novim slušateljima. Tako shvaćena folklorna glazba pokazuje veliku raznolikost i traži od istraživača složeniji, dublji i širi pristup, te posebno razumijevanje za nove pojave, ako one žive i ako se razvijaju na gore opisani način (Bezić 1981, 27).

Izlaganje i obrazlaganje prikupljenog gradiva raspoređeno je prema narednim skupinama s posebnim oblikovnim i sadržajnim obilježjima:

Skupine	Brojevi notnih primjera
duge pripovjedne pjesme	1-3
ljubavne	4-8
svadbene (pirmje) pjesme	9-11
svadbene zdravice	12-17
pjesme prilikom odlaska u vojsku	18 i 19
uspavanke	20
koledarske	21 i 22
tradicijsko crkveno pučko pjevanje paraliturgijske pjesme i štenja (čitanja)	23-26 i 27
instrumentalna melodija na harmonici za pratnju plesa pržunera	28

Duge pripovjedne pjesme

Izlaganje gradiva počinje dugim pripovjednim pjesmama zbog toga što u današnjoj folklornoj glazbi Šoltana te pjesme pripadaju starijem sloju i predstavljaju jedan od

oblika glazbenog izražavanja koji su se ustvari već gotovo sasvim povukli iz života i postoje samo još u sjećanima svojih nekadašnjih izvođača.

Pored neobjavljenih tekstova pjesama koji su se prenosili usmenom tradicijom pjevači i pjevačice često su se služili poznatom zbirkom fra Andrije Kačića-Miošića *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* (1. izdanje, Venecija, 1756; 64. izd., Split, 1983), a ponekad i drugim objavljenim pjesmaricama. Nakon završetka drugog svjetskog rata pjevanje dugih pripovjednih pjesama počinje se postupno povlačiti. Znatan interes još postoji za novije duge pripovjedne pjesme, kao npr. za pjesmu o nesretnoj ljubavi mlade Rosande (koja počinje: "Divno brdo Biokovo milo"). Tu je pjesmu napisao Dinko Bekavac i objavio pod naslovom *Pisma : Ljubav i smrt Mladina i Rosande*. Složio za hrvatsku mladež Dinko Bekavac iz Brela (Makarskog primorja), Trgovačka tiskara, Split 1935.

U priloženim notnim primjerima (br. 1-3) nalazimo najprije pjesmu iz Kačićeve pjesmarice "Gorko cvili sužanj Vladimire / u tamnici kralja bugarskoga" (primjer br. 1), zatim pjesmu "Pojezdiše do dva pobratima / preko krasne Miroča planine" objavljenu u zbirci *Izabrane narodne pjesme I : Junačke*, priredio dr Branko Drechsler, Zagreb, 1908, str. 112-117 (prema zapisu u zbirci srpskih narodnih pjesama Vuka Karadžića) (primjer br. 2), i već spomenutu pjesmu "Divno brdo Biokovo milo" (primjer br. 3).

Metroritamske strukture prvog i drugog napjeva razvrstavaju slogove pjevanih deseteračkih stihova u tri grupe 4, 4 i 2. Prva četiri sloga su kratka, a u preostalim slogovima samo su šesti i deseti dugi (1. primjer), uz prva četiri kratka sloga u drugom su primjeru dugi samo peti i deveti slog. Oba primjera iz Grohota pripadaju tzv. kratkim, silabičkim napjevima koje obilježuje i pojavljivanje kontrastnih glazbenih (melodijskih) redaka (melostihova). U ova dva primjera kontrastni se glazbeni redak javlja u pjevanju svakog četvrtog stiha koji počinje dugim prvim slogom. Isti metroritamski obrazac kao u prvom primjeru iz Grohota zabilježen je u Kaštel Novom krajem sedamdesetih godina našeg stoljeća (Buble 1986, str. 284, br. 279, i str. 312, br. 326). Metroritamskom obrascu drugog primjera gotovo u potpunosti odgovara obrazac zabilježen u Bolu na otoku Braču 1969. godine (D. C. Rihtman 1975, 50). U oblikovanju tonskih odnosa u melodijskim krivuljama napjeva primjeri iz Kaštel Novog i Bola na Braču razlikuju se od šoltanskih napjeva, ali i jedni i drugi pripadaju dijatonskim tonskim nizovima. U vezi s drugim primjerom njegova je izvođačica Tomažina Bezić, rođena Bezić 1894. godine (dakle u 92. godini života) kazala da je tekst te pjesme upoznala u školi, naučila ga napamet, a pjevala onako kako se to u to doba (1906-1908) običavalo pjevati u Grohotama duge pripovjedne pjesme.

Treći notni primjer prikazuje noviji napjev koji se izvodio i nakon drugoga svjetskog rata. Od prva dva primjera razlikuje se produženim trećim pjevanim slogom deseterca, a u glazbenooblikovnom pogledu time što povezuje dva i dva glazbena retka - ne četiri - i nema izrazitijeg kontrastirajućeg retka. Ono što ga povezuje s prethodna dva starija primjera jest primjena nejednakih jedinica mjere i grupiranje pjevanih slogova u skupine 4, 4, 2. Pjesma o Rosandi pjevala se sredinom našeg stoljeća i drugdje u Dalmaciji, npr. u Rogoznici i u Tribunju kraj Vodica (Furčić 1984, 114 i 299).

Ljubavne pjesme

Napjevi za tekstove ljubavnih pjesama često se mogu čuti na otoku Šolti i danas, krajem osamdesetih godina našeg stoljeća. Pored napjeva za koje je bilo moguće utvrditi relativno dužu tradiciju, izvode se i noviji, većim dijelom iz svijeta pop-glazbe.

Među starijim napjevima u našem pregledu ističemo dva osnovna metroritamska i ujedno također melodijska obrasca:

- jedan je za napjeve sa šesterosložnim glazbenim recima strukture 4, 2 - npr. "Evo san ti doša" - notni primjeri br. 4 i 5, iz Grohota i iz Gornjeg Sela;

- drugi za napjeve s osmerosložnim glazbenim recima strukture 4, 4 - npr. "Na studenac kad ja dojdem" - notni primjeri br. 6 i 7, oba iz Grohota.

Na oba navedena obrasca pjeva se nekoliko tekstova pjesama sa stihovima u odgovarajućoj strukturi šesterosložnog, odnosno osmerosložnog stiha. Na tekstove pjesama iz vremena prije prvoga svjetskog rata ukazuje notni primjer br. 5 s dražesna dva dvostruka šesterca:

"Dobra večer, bog da, pod narančom vilo!
Da te ko pojubi, bi l' ti drago bilo?"

Pjesma br. 4 "Golube pitomi, / poleti na selo" često se pjevala sredinom našeg stoljeća s karakterističnim ponavljanjem istoga teksta u prva tri glazbena retka.

U osnovi isti metroritamski obrazac primjera br. 4 i 5 zabilježio je već početkom devedesetih godina prošlog stoljeća Ludvik Kuba u Trogiru (Kuba 1898, 179, br. 37), a u prvom desetljeću 20. stoljeća Vladoje Bersa u Kaštel Gomilici (Bersa 1944, 112).

Na prihvaćanje novijih napjeva, kako melodijskih krivulja tako i novijih metroritamskih obrazaca, ukazuje notni primjer br. 8. Metroritamski obrazac tog napjeva primjer je melodije za društveni ples, i to za spori "engleski valcer" (English waltz, valse Boston), koji se u našoj zemlji dosta izvodio pedesetih godina. Metroritamska struktura pjevanog teksta:

"Proklet bio svaki onaj / tko u tuđu ljubav dira,
ne imao nikad sreće, / ne bila mu duša mirna!"

šest kratkih i dva duga sloga, omogućava pjevanje osmerosložnog teksta strukture 4, 4. Melodijska krivulja tog napjeva u osnovnom svom kretanju i u svim kadencama četiriju glazbenih redaka veoma je slična nekad poznatoj (plesnoj) popijevci "Sječaš li se Splita grada, / divnog grada na Jadranu" (vidi: F. Tralić 1965, 70-71).

Vinka Bezić rođ. Kuzmanić (1927) koja je izvela tu pjesmu rekla je 1986. autoru ovog rada da je navedenu pjesmu pjevala jedna djevojka iz Grohota pred otprilike tridesetak godina u luci Rogač prije nego se ukrcala na brod. Putovala je u Ameriku. Mladić s kim je bila vjerena bio ju je napustio. U emocionalno izuzetno

nabijenoj atmosferi djevojka se poslužila adaptiranom poznatom melodijom da u vrlo dobro sročnim stihovima prokune one koji su razorili njenu ljubav. "Imala je gušta da mu to neko kaže", rekla je Vinka.

Svadbene, pirnje pjesme

Za vrijeme svadbe, na piru mnogo se pjeva. Veći dio pjesama sadržajem svojih tekstova nije neposredno vezan za odvijanje svadbenih običaja. U prikupljenoj građi ima vrlo malo pjesama što se izvode kad mladenka odlazi iz roditeljske kuće, putom do vjenčanja i kod dolaska u novi dom, odnosno u kuću gdje se održava pir. Na piru se pjeva i mnogo zdravica. Živo su prisutne i u naše dane. Snimljeno gradivo sadrži nekoliko vrlo raznoliko oblikovanih napjeva, stoga su zdravice obrađene kao posebna (naredna) skupina napjeva u ovom radu.

Svadbene pjesme "Evo je vodimo / gizdavu i lipu" (notni primjer br. 9) i "Evo ti se odilujem" (br. 11) snimljene su u Gornjem Selu na traženje istraživača. Pjesma "Mi smo je doveli / rumenu i lipu" snimljena je u Grohotama na piru koji se održavao 27.5.1967. (notni primjer br. 10).

Napjev br. 11 temelji se na istim metroritamskim, a dijelom i melodičkim osnovama kao gore izložene osmerosložne ljubavne pjesme (primjer br. 6 i 7). U tekstu te pjesme spominje se odlazak od starice majke, stoga na otoku Šolti služi kao svadbena pjesma. U Brusju na otoku Hvaru pjesma s ista dva početna stiha jest ljubavna (mladić odlazi daleko i rastaje se od svoje drage; vidi: *Fio Dalmatinske pjesme...*, str. 4).

Napjev br. 9 iz Gornjeg Sela temelji se na istim metroritamskim osnovama kao napjevi ljubavnih pjesama iz Grohota (notni primjeri br. 4 i 5 - četiri kratka sloga, dva duga). Melodijska mu je krivulja drukčija.

Metroritamska struktura glazbenih redaka u notnom primjeru br. 10 "Mi smo je doveli / rumenu i lipu" svojom jednostavnošću i čvrstoćom podsjeća na koračnicu. Premda je izvode i ženski i muški glasovi napjev je ustvari dvoglasan jer muškarci u donjoj oktavi udvajaju ženski prateći glas. Jedino u drugom taktu trećeg glazbenog retka pojavljuje se i realno troglasje, tri različite dionice. Gotovo stalno troglasje, s mjestimičnim četveroglasjem prikazuje notni primjer br. 11 iz Gornjeg Sela.

Pjesma koja je sadržajem svog teksta i ulogom u svadbenim običajima srodna šoltanskim primjerima br. 9 i 10 zabilježena je u Murvici kraj Bola na otoku Braču godine 1969. ("Vodimo vam nevisticu / di ćemo vam s njom" - Milićević 1975, 433).

Uz skupinu svadbenih pjesama dodajemo i pregled početnih stihova nekoliko drugih pjesama različita sadržaja - dakle ne svadbenih - koje je na svadbi u Grohotama 1967. snimila Zorica Orepić-Rajković. Donosimo ih kao prilog za popis rado pjevanih pjesama na Šolti krajem šezdesetih godina našeg stoljeća. To su, abecednim redom:

Ako si legla spat / bila ti laka noć
Bore moj zeleni / zelena ti grana
Da nije ljubavi / ne bi sunce sjalo
Falila se Radulova Ane
Golube pitomi / proleti kroz selo
Kad su se dva Bracanina / intrala na fjumeri
Kontrado, kontrado / vele li si duga
Kratka ti je tunja / duboko je more
Maslino zelena / ki si u ravnom polju
Mila moja napoj meni konja
Na studenac kad ja dojdem
Smiljaniću, Smiljaniću / po, po, po
Spavaj, spavaj mi, Ančice
U dardinu ružmarin zeleni
Ustat ću rano ja

Svadbene zdravice

Šoltanske zdravice izdvojene su kao posebna skupina napjeva zbog dva osnovna razloga: veoma su vitalne i krajem osamdesetih godina, a posebno su zanimljive kao primjeri koji se oblikuju prema tradicijskom metroritamskom modelu u dvostrukim šesterackim stihovima s produljenjem na šestom stihu, a ujedno pružaju izvodaču koji je redovito i ishitrilac, tj. autor improvizirano sročenoj teksta, mogućnosti za individualno preoblikovanje tradicijskog metroritamskog kao i melodijskog oblikovanja napjeva zdravica.

Iz prikupljenog gradiva ovaj rad donosi šest napjeva zdravica (br. 12-17). Prvi (br. 12) izveden je na traženje istraživačice, drugi zapisan prema sjećanju istraživača (br. 13). Oba odlikuje jasnoća i jednostavnost glazbene forme u kojoj u metroritamskom pogledu produljenje šestog sloga prouzrokuje pojavu nejednakih jedinica mjere (nakon dviju kraćih jedna duga). Nakon solistički otpjevana dva dvostruka šesterca najčešće slijedi pripjev "Mnogo ljeta sretan (sretna, sretni) bio (bila, bili)" što ga izvode svi prisutni u čvrstom ritmu s jednako trajnim, jednakim jedinicama mjere.

Posebno su zanimljivi primjeri br. 14, 15 i 16, snimljeni na već spomenutom piru 1967. godine u Grohotama. U zapisu napjeva br. 14 autor ovoga rada dodao je prvi glazbeni redak i tekst prvoga šesterackog stiha, jer taj dio zdravice tehničkom greškom nije bio snimljen na samoj svadbi. Tri zdravice pod navedenim brojevima bile su namijenjene: br. 14 "sinjorini koja nas snima", Zorici Orepić, br. 15 harmonikašu, meštru Vici Beziću (1907-1985) i br. 16 mladencima. Svim tim napjevima zajednički je kratki peti i dugi šesti slog. Improvizacijski karakter očituju manja odstupanja od oblika dvostrukog šesterca, i to povećanjem broja slogova u tekstu (najviše u primjeru br. 14), kao i promjenom u strukturi stiha, npr. "Ja smijem / pozdravit" (3, 3 ne 4, 2 - u primjeru br. 16 izvedenom u slobodnom ritmu). Melodijska krivulja tog primjera razlikuje se od prethodna dva napjeva svojim velikim opsegom od čiste oktave i vrlo visokim registrom muškog

glasa - što ukazuje na nešto stariji napjev iz vremena između dva svjetska rata kad se u svečanijim zgodama običavalo pjevati u visokom registru. Primjer takvog pjevanja pruža i notni zapis svadbene zdravice "O, mladoženja, na vaše je poštenje - e - e" snimljene na piru koji se održavao u Velikom Grablju na otoku Hvaru 27.1.1968. (Taj će zapis biti objavljen u radu "Vokalna i vokalno instrumentalna glazba otoka Hvara" autora ovog rada - u *Zborniku radova sa 29. kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije*, održanog u Hvaru na otoku Hvaru 1982. godine). Napjeve za svadbene zdravice ("brindeže") u slobodnom, odnosno slobodnijem metroritamskom oblikovanju nalazimo i na otoku Braču (D. C. Rihman 1975, 295 - br. 45, 47 i 296 - br. 48).

Primjer napjeva za zdravicu iz Gornjeg Sela (br. 17) izdvajam iz dva razloga. Ta je zdravica složena za posebnu priliku, ne za pir. Ona potvrđuje praksu da se na Šolti zdravice izvode i prilikom drugih svećanih zgoda, npr. o godišnjicama života, o čemu se nekoliko puta osvjedočio autor ovoga rada. U pogledu glazbenog oblika napjeva br. 17 valja istaći da solistički dio zdravice ne obuhvaća samo dva nego četiri dvostruka šesterca. Solistički je dio izveden u slobodnom ritmu, u obrascu u kojem se može prepoznati model metroritamskog oblikovanja prije navedenih šoltanskih svadbenih zdravica - unatoč sve bržoj izvedbi solističkog dijela. Dodani pripjevi "Živila, živila", "Mnogo ljeta sretna bila" i "Koliko kapi, toliko ljet" svi su u čvrstom ritmu i umjerenom tempu. Treći i četvrti dvostruki šesterac u solističkom dijelu napjeva veoma je individualno i improvizatorski oblikovan, na završetku četvrtog dvostrukog šesterca nije istaknut kratki peti i dugi šesti slog. Sve to ipak ne narušava skladnost veće glazbene cjeline koju ostvaruju solistički prvi dio i dodani pripjevi u izvedbi svih prisutnih pjevača.

Pjesme prilikom odlaska u vojsku

Odlazak na služenje vojnog roka bio je popraćen pjesmom i početkom 20. stoljeća i u naše dane osamdesetih godina. Pjevalo se i dan ili dva uoči odlaska. Kad se kreće na brod, jedan od mladića koji je vještiji i bolji pjevač započinje pjesmu, ostali prihvaćaju. Mladićima su njihove kofere nosile djevojke ili sestre.

Donosimo dva primjera (br. 18 i 19). Prvi svojim tekstom ukazuje na stariji lokalni (dalmatinski) izvor: "Ča je meni mladom berekinu / dvi godine služiti marinu". Drugi noviji šire je poznat fragment teksta takve pjesme: "Nećeš više govoriti, majko, / kiša pada, spavaj, sine, slatko" (br. 19). Oba primjera temelje se na zajedničkom metroritamskom obrascu za deseterački tekst gdje se prilikom pjevanja dugi tonovi javljaju na petom, devetom i desetom slogu. Taj se metroritamski obrazac uz odgovarajući melodijski obrazac javlja i drugdje u Dalmaciji uz pjesme u povodu odlaska iz zavičaja (Furčić 1980, 231, br. 1 s otoka Prvića kraj Šibenika) ili odlaska iz roditeljske kuće prilikom svadbe (Bezić 1981, 85 - s otoka Zlarina). Koliko je melodijski obrazac navedenih napjeva vitalan i veoma poznat pokazuje zvučno bogata, pretežno troglasna izvedba napjeva br. 19 u Gornjem Selu 1967. godine.

Uspavanke

Napjevi kojima se žene služe za uspavlivanje male djece svojom specifičnom namjenom obrazuju i posebnu skupinu napjeva. U raspoloživoj građi s otoka Šolte imamo samo jedan primjer, priloženi napjev br. 20. Melodijska se krivulja razvija u dijatonskom tonskom nizu s početnom malom sekundom u relativno velikom opsegu (1/2, 1, 1, 1, 1/2). Tonski niz istog opsega s vrlo sličnim metroritamskim obrascem zabilježen je u napjevu uspavanke u Nerežišćima na otoku Braču - u istom dijatonskom nizu, a u Supetru na istom otoku s potpuno drukčijom melodijskom krivuljom, a istim metroritamskim obrascem (D. C. Rihtman 1975, 287, br. 8 i 286, br. 5).

Koledarske

Koledarske, odnosno *kolendarske* pjesme izvodile su se u vremenu od Božića do blagdana Bogojavljenja (Triju kraljeva, Vodokršća), posebno oko Nove godine. Dobre želje za razdoblje dolazeće građanske godine pjevanjem su iskazivali odrasli muškarci ali i muška djeca. Za naknadu bili su ponuđeni slatkim pecivom i pićem. Rekli smo "bili su", jer je običaj pjevanja koledarskih pjesama na otoku Šolti izašao iz prakse uglavnom već sredinom našeg stoljeća, dok se npr. u pojedinim mjestima na susjednom otoku Braču još održavao krajem šezdesetih godina uz sudjelovanje odraslih, pa i starijih ljudi (Milićević, 1975, 445).

U notnom prilogu ovom radu nalaze se dva zapisa napjeva za koledarske pjesme, br. 21 i 22. Prvi je snimljen 1986. u Grohotama prema sjećanju starijih mještana, drugi je zapisao o. Antonin Zaninović prema pjevanju u Srednjem Selu tridesetih godina (Zaninović 1938, 184). U oba primjera imamo stihove u simetričkim osmercima (4, 4). Karakteristično je da su u pjevanju jednog i drugog primjera svi neparni slogovi stihova kratki, a svi parni dugi tonovi. Stariji napjev iz Srednjeg Sela zapisan je u dvoglasju, pretežno u paralelnim tercama, u durskom tonskom rodu. Izvodili su ga odrasli muškarci. Zaninović je izričito zabilježio da su tada dječaci pjevali drugi tekst, a to je bio upravo tekst koji donosimo u napjevu br. 21, snimljenom pedesetak godina kasnije u Grohotama ("Došli smo vam kolendati / da nam date večerati").

Od osam objavljenih napjeva koledarskih pjesama s otoka Brača samo jedan ima dosljedno kratke tonove na neparnim i duge na parnim slogovima teksta (primjer iz Nerežišća 1969. godine, D. C. Rihtman 1975, 290, br. 21). Na Zlarinu, otoku prilično udaljenom od Šolte, nema pojave stalnog izmjenjivanja kratkih i dugih tonova u metroritamskim oblicima koledarskih pjesama (Furčić 1980, 305-307).

Tradicijsko crkveno pučko pjevanje paraliturgijske pjesme i štenja (čitanja)

Već krajem 18. i početkom 19. stoljeća u Grohotama na otoku Šolti postoji razvijeno tradicijsko pučko crkveno pjevanje. Vjerodostojna potvrda takvog stanja u navedenom vremenu jest rukopisna zbirka tekstova za pjevanje večernji iz 1804. godine - pod naslovom što ga ovdje navodimo prema današnjem pisanju slova, a ne prema talijanskom koji je tada bio u upotrebi:

*VEČERNJE PRIKO SFEGA GODIŠTA OD BLAGDANIH I SVETAC KOJI SE
ŠTUJU OSOBITIM NAČINOM U OVOJ KURATIJ OD GROHOT U ŠOLTI*

istomačene i upisane od mnogo poštovan. gospod.

D. ALVISA MACANOVIĆ kurata istoga sela

1804

(vidi priloženu fotografiju br. 1).

U uvodu toj rukopisnoj zbirci pod naslovom "Opomena i Odluka od Složitelja" A. Macanović vrlo jasno obrazlaže razlog nastanka tog djela. Navest ćemo doslovce prvi odlomak iz uvoda:

"Budući došao u ovoj carkvi po zvanju i milosti Božjoj za Pastira od ovih duša, i budući našao stari običaj da se pivaju Večernje o Blagdanih u jeziku arvatskomu, a u isto doba nikakove Večernje ne našao upisane, osfim nekoliko Psalmih, puno zločesto izvađenih i stramputno istumačeni, samo dostojnih od izgorenja, zaradi česa stavio sam se na pomlji da ih iz Breviara Latinskoga ja po sebi istumačim i upišem u dva Libra, za oboje strane od Pivaoca, ili Kantura Carkvenih." (Fotografija br. 2)

Ova rukopisna zbirka čuva se u župskoj crkvi Sv. Stjepana u Grohotama. Citirani odlomak iz uvoda vrlo jasno navodi "stari običaj da se pivaju Večernje o Blagdanih u jeziku arvatskomu", a uz to i spominje poznati način pjevanja u dvije skupine pjevača ("za oboje strane od Pivaoca, ili Kantura Carkvenih").

Koje je sve oblike zahvaćalo pučko crkveno pjevanje na otoku Šolti? Ovdje ne možemo sve nabrojiti. Najprije ćemo navesti one što su ih pjevale **dvije skupine pjevača** u kojima su se isticali pojedinci, predvođeni pjevači. Takve su skupine pjevača izvodile:

stalne pjevane dijelove mise (npr. Gospodine, smiluj se, Kriste, smiluj se - u vrijeme prije drugoga vatikanskog koncila starijim riječima: Gospodine, pomiluj, Krste, pomiluj);

psalme i rezponzorije na večernjama i jutarnjama (jutrenjima) različitim napjevima s obzirom na velike blagdane, vremena crkvene godine, obične nedjelje - i posebno u oficiju za mrtve;

posebne pjesme kao npr. himne *Tebe Boga hvalimo* i *Zdravo, zvijezdo mora*;

različite pjesme koje nisu sastavni dijelovi bogoslužja, ali su dugogodišnjim redovitim izvođenjem postale istaknute oznake pojedinih blagdana. Tako npr. za Božić:

Slava, slava u višnji Bogu,
u ono vrime godišta
mir se svitu navišta
porođenje Djetića (starije: Ditića)
od Djevice Marije. (starije: od Divice)
Slava u višnji Bogu.

(vidi notni primjer br. 24).

Za predbožićno vrijeme, za devetnicu Božića karakteristična je pjesma čiji tekst izravno spominje pjevanje u dvije skupine pjevača (notni primjer br. 23):

Pismu novu svi pivajmo!
Pivajuć se izminimo!
Mi (*prva grupa*) od Sinka zapivajmo!
Mi (*druga grupa*) od Majke otpivajmo!
Sinka s Majkom slavimo,
Sinka s Majkom slavimo.

Započinje predvodeći pjevač prve skupine, nastavlja predvodeći pjevač (odnosno pjevačica) druge skupine, nakon njih prva i druga skupina pjevača melodioznim dvoglasnim, mjestimice i troglasnim napjevom. Tekst te pjesme objavljen je godine 1805. u Veneciji u zbirci pod naslovom *PISNE DUHOVNE RAZLIČNE sastavljene od niki mnogopoštovani carkovnjakov za većju slavu Božju... razredene i na svitlost date od pripošt. Don Matija Čulića, kanunika splitske carkve*. Niko Kalogjera (1920, 76) donosi dvoglasni zapis napjeva iste pjesme iz Splita s početka našeg stoljeća. Samo malo izmijenjen napjev te pjesme iz splitskog Velog Varoša uspio je Ljubo Stipišić 1983. godine snimiti na ploču *PUČE MOJ Staro-hrvatski crkovni pučki napjevi iz Splita (Veli Varoš) i okolice (Stobreč, Vranjic, Solin)* (Jugoton, LSY-63201, A/2). Navedeno ističem zato jer je napjev što sam ga u Grohotama snimio 1959. godine (primjer br. 23) očigledno jedna od samostalnih varijanata istoga zajedničkog izvora.

Tijelovska pjesma *Sva nebeska hrana dospa*, u simetričkim osmeračkim stihovima (4, 4), notni primjer br. 25, pripada istoj vrsti crkvenih pučkih pjesama. Ističe se kao primjer snažnoga višeglasnog, povremeno akordskog crkvenog pučkog pjevanja (u durskom tonskom načinu) iz Gornjeg Sela na otoku Šolti.

S obzirom na magnetofonom snimljeno gradivo, kao i na druge poznate oblike crkvenog pučkog pjevanja na Šolti u 20. stoljeću, potrebno je ovdje samo ukratko upozoriti da su se stalni pjevani dijelovi mise izvodili različitim napjevima u skladu s pojedinim razdobljima crkvene liturgijske godine (npr. korizme), velikim blagdanima, a posebno i na misama za mrtve. Psalmi i rezponzoriji pjevali su se različitim melodijama ovisno o tome da li su pripadali oficiju (službi, časoslovu) Velike sedmice, Božića, običnih nedjelja ili oficiju za mrtve.

U **solističkoj izvedbi** pojedinih vještijih pjevača izvodili su se još početkom druge polovice 20. stoljeća različiti napjevi za različita čitanja, *štenja* -

bilo poslanicâ na misi bilo štenja na večernjama i jutarnjama (jutrenjima) u oficiju. Posebna vrsta štenja, zvana i *lecijuni*, jesu ona o životima svetaca i blažene Djevice Marije. Na blagdan Velike Gospe (15.08) prijepodne u Grohotama su se sve do osamdesetih godina našeg stoljeća pjevali najprije *laudi* (pohvale), zatim *lecijuni* (štenja) i *Tebe Boga hvalimo*, a nakon toga počela je svečana pjevana misa. Priloženi notni primjer br. 26 transkripcija je magnetofonskog snimka početnog dijela prvog štenja iz *Života blažene Djevice Marije od Uznesenja na 15. kolovoza*, završne rečenice *A Ti, Gospodine, pomiluj nas* i zahvale. *Život blažene Djevice...* obuhvaća tri štenja. Izvode ih tri različita pjevača solista, a završne zahvale dvojica zajedno, oni koji nisu pjevali štenje. Prema pojedinačnom pjevanju svakog od trojice pjevača notni primjer br. 26 - uz napjev prvog štenja - u 11, 12. i 13. notnom retku donosi i tri različita napjeva za završne rečenice prvog, drugog i trećeg štenja. Te su melodije varijante zajedničkog melodijskog predloška. Vrlo kratke i jednostavne zahvale (*Bogu hvala*) u izvedbama preostale dvojice pjevača iste su u sva tri slučaja. Zapis napjeva prvog štenja tako je raspoređen u pojedine notne retke da omogućava uvid u početne dijelove i u oblike kadenciranja pojedinih uočljivih glazbenih cjelina; karakteristična je npr. završna kadenca **g as b g as f g**. Kako štenja sadrže prozne tekstove u rečenicama različitih struktura i opsega, pjevaju se u slobodnom ritmu bez čvrsto određene strukture mjere.

Slobodom i maštovitošću u oblikovanju teksta sadržaj *Života blažene Djevice...* srodan je srednjovjekovnim legendama. Zbog toga je korisno ovdje izložiti kratke fragmente iz prvog (1), drugog (2) i trećeg (3) štenja.

(1) ... Budući prišlo vrime da Gospodin Isukrst hotijaše uzeti svoju Majku, Djevicu Mariju u slavu nebesku, posla njoj anđela Gabrijela navistiti njezino uznesenje. ... Tada reče anđeo Djevici Mariji: "Vaš dragi Sinak, Gospodin, koji je vladalac nebeski i zemaljski, hoće Vaš život uzeti od tamnosti ovog svita u slavu nebesku i biti hoćete uzvišena i uskrišena svrhu svih stvorenja." ...

(2) ... Budući prišlo vrime pride Gospodin Isukrst za prijati svoju dragu Majku. On pride unutra u kuću sa svim zborom nebeskim i družbom anđelskom. Tada sva kuća bi napunjena slatkim vonjima i prosvićena svitlošću velikom. Anđeli kantahu slatkima kanti, apostoli i ostali padoše na zemlju tuđe kako mrtvi i staše tako jednu uru i po. ...

(3) ... s velikom družbom od anđelov i s velikim kanti, različitim instrumenti, mirisom prilipim s tamjanom i s mirom i ostalim vonji prilipi bi ponesena u nebesku slavu ova slavna Diva Marija.

Tada Tomas koji se zove Sumljivac, jedan od učenika, bijaše u Žudiji. Govoraše svetu misu i bi od Duha Svetoga vazet i ponesen u Jeruzalem na Vrh Maslinski i on ču kanti i slatka zvonjenja i tada pogleda i govori i pozna Divu Mariju koju nošahu na nebo. ...

Prvo štenje bilo je u vrijeme mog magnetofonskog snimanja 1981. godine pjevano iz novijeg rukom pisanog prijepisa, dok su drugo i treće bili iz rukom pisanog sveska u kojem je zapisano: *Ovi libar upisan od mene Grge Bezića, godište Gospodinovo 1852. godine*. Taj je Grgo Bezić, pok. Mate, bio rođen 1797. u

Grohotama gdje je i umro 1880. godine. Prepisivao je tekstove iz crkvenih knjiga za crkvene pjevače (Bezić Ante 1968, 44).

Premda su se bratovštine na Šolti održale do danas, pjesma na sprovodu "bratima", *Braćo, brata sprovodimo* (zapisana glagoljicom već potkraj 14. stoljeća, vidi Vajs 1905, 268-269) nije se na Šolti više pjevala u vrijeme neposredno pred drugi svjetski rat. Pjesma je, međutim, u Gornjem Selu ponovno oživjela zalaganjem don Ante Hrabara koji je od 1940. do 1952. službovao u tom mjestu. Ta se pjesma danas (1987) izvodi jednostavnim dvoglasnim napjevom u dvodijelnoj mjeri uz nejednake jedinice mjere i karakteristično produženje četvrtog i osmog sloga u pjevanim simetričkim osmeračkim stihovima (vidi notni primjer br. 27). Produženje istih slogova ima i dvoglasni napjev za osmerački *Gospin plač* (*Poslušajte, braćo mila*) u Milni na susjednom otoku Braču (Bezić 1975, 313). Premda ne zahvaća svih sedam stupnjeva durske ljestvice, napjev iz Gornjeg Sela ipak vidljivo teži durskom tonskom načinu i razumljiv je proizvod svoga vremena. Pjevači izvode tu pjesmu na sprovodu u crkvi nakon otpjevanih psalama i tri štenja iz oficija za mrtve. Ne pjevaju je samo članovima bratovštine, nego svakom umrlom mještaninu vjerniku.

Krajem 1986. godine u Grohotama još se izvode stari domaći, lokalni napjevi za *Tebe Boga hvalimo* i *Zdravo zvijezdo mora* te napjevi za večernje i jutarnje (jutrenja) za veće blagdane i u obredima za mrtve. Ne pjevaju se više stari napjevi za stalne dijelove mise. Zamijenili su ih oni iz - u Dalmaciji veoma poznate i raširene - *Hrvatske mise* Ive Perana, komponirane 1965. godine, objavljene i u zbirci *Hrvatske pučke mise*, Zagreb, 1976, 26-29, u zbirci od deset komponiranih misa (svih bez *Vjerujem*) najlakših i najjednostavnijih za pjevanje i instrumentalnu pratnju na harmoniju, odnosno na orguljama. Među pjevačima u Grohotama 1986. prevladaju oni u starosti iznad pedeset godina. Valja istaći da pjevačica ima mnogo više nego pjevača, žena svira u harmonij. Potrebno je upozoriti - upravo s etnomuzikološkog stajališta - da i u izvedbama napjeva iz spomenute Peranove mise već povremeno dolazi do određenih odstupanja od notama zapisane njegove kompozicije. Notama se služi samo sviračica harmonija. Odstupanja nastaju zbog relativno slobodne i žive izvedbe napjeva Peranove mise. Svirka na harmoniju povodi se za pjevačima, ona zaista **samo prati** pjevanje, ne nameće se izvođačima i ne sputava ih u prilično slobodnoj izvedbi i oblikovanju Peranovih napjeva koje je većina pjevača već čvrsto usvojila. U takvim odstupanjima pokazuju se zameci budućeg, još slobodnijeg **lokalnog (pre)oblikovanja** napjeva iz Peranove mise.

Narodna glazbala i instrumentalne melodije

U relativno kratkom prikazu valja na prvom mjestu istaći pojavu *lire*, gudaćeg kordofonog glazbala na otoku Šolti. Taj je narodni glazbeni instrument do sada bio potvrđen na susjednim otocima, Braču, Hvaru i Visu, ali ne i na Šolti (Stojanović 1966, 64, bilješka 6). Na svom terenskom istraživanju 1960. godine tadašnji suradnik Instituta za narodnu umjetnost (današnjeg Zavoda za istraživanje folkloru u

Zagrebu - ZIF), akademski slikar Živko Kljaković našao je u Grohotama kod Zdravka Bezića (pok. Injacija, rođ. 1894) *liru* i nacrtao je (vidi priloženi crtež br. 1). Slici je dopisao ovaj komentar:

"*Lira* Bezić Zdravka, rođ. 1902. u Grohotama - Šolta [navedena godina rođenja ovdje je pogrešno upisana, Kljaković na druga dva svoja crteža - ZIF table 1326 i 1327 - ispravno navodi 1894. godinu kao godinu Zdravkova rođenja; tako je navodi i Bezić Ante 1968, 28 (opaska autora ovog rada)]. *Liru* je izradio lično 1924. Mnogo je svirao na *liri* uz kolo, a još više uz solo pjevanje. *Liru* je izradio iz borova trupla, a ploču iz bukovine. Sada nema gudala ni konjića. Konjića su bila 2 (jedan na ploči, a drugi u izdubini u *liri*: kobilica i glasnica). Gudalo je bilo od masline, a struna od konjskog repa. - Pamti da je na *liri* svirao i njegov otac [Injacio, 1861-1928 (Bezić Ante 1968, 28)]. Najčešće je svirao o pokladama na plesu, a često i u maškare se oblačio. - *Lira* je u vrlo trošnom stanju, a i vrlo primitivno je izrađena. Imala je 4 žice od crijeva razne debljine, a pričvršćena na kavije (klinove, čivije za zatezanje žica).

Ž. Kljaković

1960."

Prilikom terenskog istraživanja plesa i plesnih običaja na Šolti krajem mjeseca svibnja 1967. Zorica Orepić-Rajković zabilježila je da je njezin tadašnji kazivač Marin Mateljan (rođ. 1900) izjavio da se u Grohotama u starije doba o karnevalu plesalo uz *liru*. Kao jednog od svirača u *liru* spomenuo je Vicka Uršića koji je 1920. imao oko 70 godina. Na izravno pitanje da li je vidio *liru*, kazivač je potvrdno odgovorio i precizirao da je to bila *lira* pokojnog Injacija Bezića-Pipula, oca Zdravka Bezića (Orepić-Rajković 1969, 4).

Pojavu *lire* na Šolti potvrđuje i kazivanje Marina Mihića (rođ. 1903) iz Srednjeg Sela autoru ovog rada 23. kolovoza 1987. Marinov je otac, Luka Mihić (1859-1939), svirao u *liru*. Bio je, dakle, rođen gotovo u isto vrijeme kao i Zdravkov otac, a nešto mlađi od Vicka Uršića.

Crtež Zdravkove *lire* (sl. br. 1) iznenađuje prije svega rupicama za četiri (ne tri!) klina za zatezanje žica jer je poznato da *lira* ima samo tri žice. Drugo, vrlo neobično obilježje jest veliki pravokutni otvor na pokrovu glazbala, nepoznat na sačuvanim primjercima *lirâ* s istočnih obala Jadrana. Valja, međutim, istaći da je tako veliki pravokutni otvor zabilježen u Italiji, na zapadnim obalama Jonskog mora u pokrajini Calabria (Plastino 1988, 67, tavola, 2, 16) - ali svi registrirani oblici *lire* u navedenom području južne Italije imaju samo tri žice, ugodene kao i današnje *lire* u južnoj Dalmaciji (srednja je najdublja, sviraču lijeva za kvintu viša, sviraču desna za kvartu viša) (Plastino 1988, 66-67, 60).

Treća je karakteristična osobina Zdravkove *lire* njezin zdepast oblik rezonatora u formi izdužene elipse koji se također znatno razlikuje od uobičajenog kruškolikog izgleda dalmatinskih *lira*. Donekle srodan, izduženo elipsast, pomalo zdepast i ne kruškolik oblik rezonatora pokazuje i crtež *lire* Jurja Glasinovića iz Nerežišća na otoku Braču koji je živio u drugoj polovici 19. stoljeća. Nacrtao ga je Božidar Širola tridesetih godina našeg stoljeća (Bersa 1944, 369-370 i 412).

Pored prije spomenute najčešće ugodbe lire (s najdubljim tonom na srednjoj, najdužoj žici) V. Bersa je u prvim godinama 20. stoljeća na otocima srednje Dalmacije zabilježio i ugadanje lire u uzastopnim čistim kvintama (a, e¹, h¹). Bersine zabilješke i zapisi instrumentalnih melodija iz Starigrada na otoku Hvaru (Bersa 1944, 19-21, melodije br. 34-39) i Komiže na otoku Visu (Bersa 1944, 22-23, br. 40-45) dokazuju da je u tim mjestima lira bila ugođena u navedenim uzastopnim čistim kvintama, a svirka je završavala najdubljim tonom na prvom stupnju durskog tonskog načina. Svirac - liričar iz Starigrada bio je rođen 1873, svirač iz Komiže 1844. Kod takve ugodbe prva žica, sviraču s lijeva, bila je najviša (h¹), srednja u sredini (e¹), a treća, sviraču desna žica, bila je najdublja (a) - na što je posebno upozorio Andrija Stojanović (1966, 65-66).

Kad je, dakle, u ugodbi lire postojalo lokalno odstupanje na otocima Hvaru i Visu, onda možemo prihvatiti i vrlo neobičnu pojavu četverožičane lire Zdravka Bežića iz Grohota i tumačiti je kao njegov individualni eksperiment u izrađivanju tog narodnog glazbala. Takvu interpretaciju posredno podupire i Goffredo Plastino kad u svom radu o liri u Kalabrijii ističe kako je to glazbalo u toj pokrajini bilo u tolikoj mjeri individualizirano da je - u okvirima šireg osnovnog obrasca - bilo i zamišljeno i realizirano za jednog određenog svirača i to upravo za konstruktora i izrađivača glazbala; svirač je, dakle, izrađivao liru sam za sebe prema svojim specifičnim željama i mogućnostima (Plastino 1988, 64).

Danas, nažalost, ništa ne znamo kako je Zdravko Bezić ugadao četiri žice na svojoj liri. U vrijeme kad je Ž. Kljaković razgovarao sa Zdravkom, ta lira nije više imala žica koje bi mogle potaknuti pitanje ugodbe tog glazbala. Na svom prvom terenskom magnetofonskom snimanju folklorne glazbe na Šolti autor ovih redaka bavio se samo vokalnom glazbom i nije se upoznao sa Zdravkom Bežićem. Zbog toga pitanje o ugodbi lire na Šolti ostaje otvoreno.

Priloženi crteži br. 2 i 3 (ZIF table br. 1326 i 1327) prikazuju **diple**, klarinetsku dvocijevnu sviraljku s po šest rupica na svakoj cijevi. Uz crtež br. 2, uz sliku bogato izrezbarenog glazbala, Kljaković je zapisao:

"**Diple** Bezić Zdravka... Diple je kupio na sajmu o Antunovu u Trogiru. Ranije imao i mijeh, na kojem je diplio o pokladama uz kolo i u maškarama." Podatak o svirci na diple s mijehom u Grohotama korisno dopunjava naziv *mišac* kojim se za diple s mijehom poslužio već spomenuti Marin Mihić iz Srednjeg Sela u razgovoru s autorom ovoga rada 1987. godine. To su glazbalo u prva dva, tri desetljeća našeg stoljeća donosili poneki od muškaraca iz Dalmatinske zagore koji su dolazili na sezonski rad na Šoltu.

"To su svirale neke *duple*..." - odgovor Jovane (Jovanine) Bezić, rođ. Bezić 1887. godine u Grohotama na upit Zorice Rajković: uz svirku kojeg se instrumenta osim harmonike još plesalo (Orepić-Rajković 1969, 23) - dozvoljava mogućnost da se termin *duple* može odnositi na diple jer je u Grabljama na otoku Hvaru zabilježen naziv *duplica* za dvocijevnu klarinetsku sviraljku, poznatu inače u drugim krajevima pod imenom diple (Širola 1937, 21-22).

Drugi primjerak dipli (crtež br. 3) skromno je izrezbaren. Zdravko Bezić je Kljakoviću tvrdio da je taj instrument sam izradio (Kljaković 1961, 2). Međutim, prema Božidaru Širolu (1937, 25), stilizirano čovječje lice, urezano na kutlu dipli,

uokvireno u obliku srca, obilježje je te vrste glazbala iz Zelova kraj Sinja. Zbog toga je moguće pretpostavljati da je Zdravko izradio svoje diple prema predlošku iz Zelova.

Prema izvještaju Živka Kljakovića (1961, 2) Zdravko Bezić je izrađivao i čegrtaljke, u Grohotama zvane *štrgaljke*. Priloženi crtež br. 4 (ZIF, tabla br. 1328) prikazuje veliku *štrgaljku*, izrađenu za Bratovštinu sv. Stjepana u Grohotama, dugu 80 cm s velikim debelim zubatim kotačem po kome stružu dvije tanke, posebno učvršćene daščice. Svirač okreće kotač pomoću dviju ručki. Kljaković izvješćuje da je Zdravko izrađivao i male ručne čegrtaljke za djecu. *Štrgaljke* su se upotrebljavale u Velikoj sedmici na Veliku srijedu, četvrtak i petak predvečer da bi stvorile galamu (*baraban*) nakon što su u crkvi završile večernje i ugasila se posljednja svijea. Na Veliki petak služile su umjesto malih crkvenih zvonaca u bogoslužju.

Od jednostavnih glazbala koja i svirač prosječne spretnosti i vještine može sam izraditi navodimo pištaljku pod nazivom *svirac*. Prema podacima Marina Mihića iz Srednjeg Sela to je instrument tipa zatvorene flaute bez rupica za prebiranje. Zvuk se dobiva puhanjem kroz prorez, kroz uski kanal koji upućuje mlaz zraka na oštar brid otvora, rupice. *Svirac* izrađuju ponajviše djeca i to u proljeće kad su grane drveća pune soka. Pažljivim udaranjem o koru grane kora toliko omekša da se može oprezno skinuti, zatim izrezati otvor i tanki kanalić za puhanje. U tu svrhu se prije svega upotrebljava grana oskoruše. Pištaljka istog tipa poznata je i na susjednom otoku Braču pod nazivom *svirak* (D. C. Rihtman 1975, 257-258), a na otoku Zlarinu kod Šibenika opet kao *svirac* (Bezić 1981, 69-70).

Od razvijenijih, kupovnih glazbenih instrumenata na Šolti se od samog početka 20. stoljeća (a možda još i nešto ranije) pa sve do šezdesetih godina najviše sviralo, *udaralo u harmoniku*. Pored harmonike dugmetare (*plonerice, plunerice, plonerke* - prema firmi Ploner - *harmonike na botune*) od tridesetih se godina dalje počela javljati i klavirska harmonika, *klavirka*.

Među najstarije harmonikaše valja ubrojiti Luku Mihića iz Srednjeg Sela (1859-1939) koji je - prema kazivanju njegova sina Marina Mihića - već prije prvoga svjetskog rata donio harmoniku na Šoltu. U Srednjem Selu još su svirala tri druga harmonikaša, rođena u drugoj polovici 19. stoljeća (Orepić-Rajković 1969, 44). U Grohotama istaklo se sedam harmonikaša. Izdajamo dvojicu, i to Tonka Buricu (rođ. 1899) i Vicu Bezića (1907). Njihov je repertoar obuhvaćao prije svega glazbenu pratnju plesova. To su u prvoj polovici 20. stoljeća bili (abecednim redoslijedom): *kvadrilja, mažurka, na katridu, pod cvit, polka, pržunera* (jedan dio glazbene pratnje tog plesa iz Grohota donosi notni primjer br. 28), *spašo, šaltin, šotić*. Dvadesetih godina pojavili su se *valcer* i *vanstep* (one-step), tridesetih i *tango* što ga je prema vlastitim riječima uveo Tonko Burica i naveo da je to bila nekad vrlo poznata *O dona Klara* (Orepić-Rajković 1969, 10, 30).

Burica je volio i zapjevati uz svoju svirku. Za glazbenu pratnju plesa *na katridu* svirao je obično melodije nekih pjesama, npr. *Marija, Marija*. Kao primjer velike slobode preuzimanja melodija iz drugih sredina navest ćemo da je već spomenuti V. Bezić, *Meštar Vice* 1967. godine Zorici Rajković izveo na harmonici dugmetari popularnu ariju *La donna è mobile* iz Verdijeve opere *Rigoletto* kao

glazbenu pratnju za ples mažurka, pjevajući uz to niže navedeni tekst, potpuno prilagođen metroritamskoj strukturi Verdijeve melodije (Orepić-Rajković 1969, 48):

Kada sam bila ja
curica maľena,
guske sam pasla,
trava je rasla.

Relativno rano prihvaćanje harmonike i njezina redovita primjena na pirovima i zabavama može se objasniti njezinom zvukovnom prodornošću i posebno akordskom pratnjom melodije što ističe glavne harmonske funkcije u durskom tonskom načinu. Zato smatram da je i već spomenuta specifična ugodba lire na otocima Visu i Hvaru (gdje je najdublji ton tonika durskog tonskog načina) bila evidentan pokazatelj težnje za učvršćivanjem dura u folklornoj glazbi na otocima srednje Dalmacije u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća.

Osnivanje *duhačke glazbe* u Grohotama pod nazivom *Šoltanski glazbeni zbor Olinta* (1922), kao i pokretanje tamburaških sastava dvadesetih godina u Grohotama i u Srednjem Selu - pridonijeli su daljem učvršćivanju durskog tonskog načina u glazbenom životu otoka Šolte, a razvijanjem instrumentalnog glazbovanja posredno su djelovali i na razvoj folklorne glazbe. Sviranje u tamburaškim sastavima nije se uspelo jače razviti i zamrlo je nakon nekoliko godina, dok se duhačka glazba uspješno razvijala i održala sve do danas - do pred kraj osamdesetih godina našeg stoljeća.

Mali instrumentalni sastavi (najmanji od dva ili tri svirača) i uvođenje pojedinih novih glazbala u sastave što izvode glazbenu pratnju za plesove, npr. gitara, truba, saksofon - što se pojavljuje na Šolti od šezdesetih godina nadalje - zanimljiva su tema i za etnomuzikološka istraživanja. Kako se autor ovog rada nije posebno bavio tom tematikom, morala je ona ovdje ostati samo naznačena.

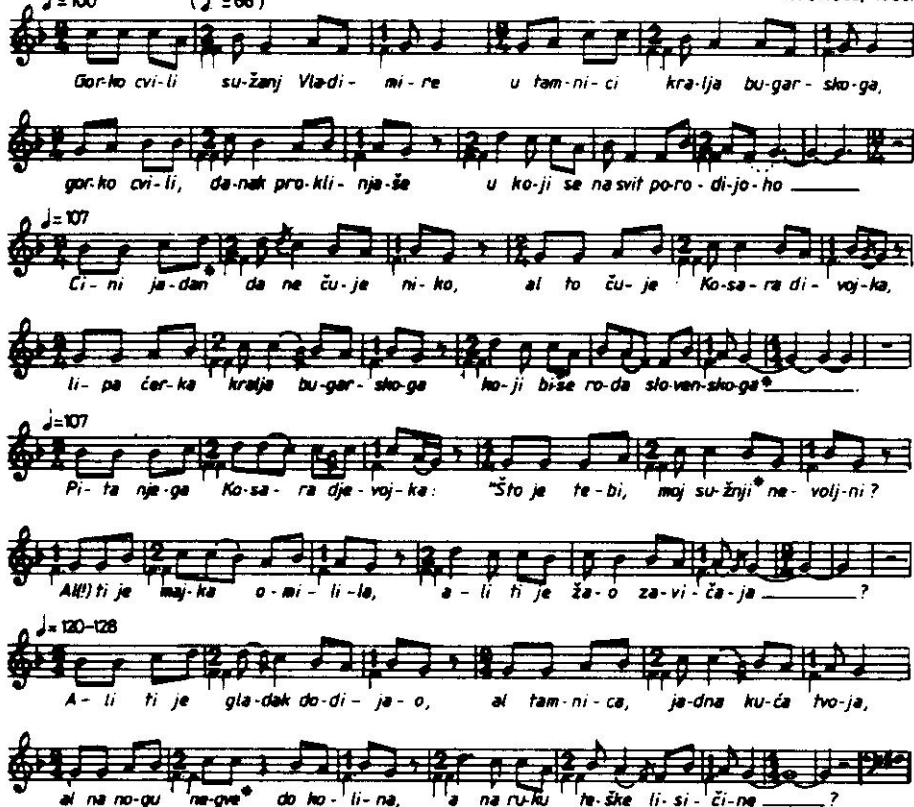
* * *

Folklorna glazba otoka Šolte u širokoj različitosti svojih glazbenih izričaja i izvanglazbenih sadržaja, promatrana u razdoblju od početka do osamdesetih godina našeg stoljeća, vrijedan je dio opće glazbene kulture srednje Dalmacije u navedenom razdoblju. Premda su rezultati folklorne glazbene djelatnosti na otoku Šolti skromniji od onih na Hvaru i Braču, na većim otocima s bogatijom i slavnijom prošlošću, ipak folklorna glazba otoka Šolte sadrži i dostignuća što su bila do sada premalo šire poznata (gotovo i nepoznata) i koja pokazuju da narodno glazbeno stvaralaštvo Šoltana u 20. stoljeću svojim osnovnim značajkama pripada istim osnovnim obilježjima kao i folklorna glazba otoka Brača, Hvara i Visa.

①

$\text{♩} = 100$ ($\text{♩} = 66$)   Grohote, 1986.

Gor-ko cvi-li su-žanj Vla-di-mi-re u tam-ni-ci kra-lja bu-gar-sko-ga,
gor-ko cvi-li, da-nak pro-kli-nja-še u ko-ji se na-svit po-ro-di-jo-ho _____
 $\text{♩} = 107$
Či-ni ja-dan da ne ču-je ni-ko, al to ču-je Ko-sa-ra di-voj-ka,
li-pa čer-ka kra-lja bu-gar-sko-ga ko-ji bi-se ro-da slo-ven-sko-ga* _____
 $\text{♩} = 107$
Pi-ta nje-ga Ko-sa-ra dje-voj-ke: "Što je te-bi, moj su-žnji ne-volj-ni?
Ah! ti je maj-ka o-mi-li-la, a-li ti je ža-o za-vi-ča-ja _____?
 $\text{♩} = 120-128$
A-li ti je gla-dak do-di-ja-o, al tam-ni-ca, ja-dna ku-ća tvo-ja,
al na no-gu ne-gve* do ho-li-na, a na ru-ku te-ške li-si-či-ne _____?

- 1/ Pjevač zabunom izveo: Čini jedan (1)
2/ Kačič: slovinškoga
3/ Kačič: sušnju
4/ Pjevač zabunom izveo: nagre

② $\text{♩} = 114, \text{♩} = 76 (\text{♩} = 228)$ Grohote, 1986.

Po-je-zdi-še do dva po-bra-ti-ma pre-ko kra-sna Mi-ro-ča pla-ni-ne;
 ta je-dno je Kra-lje-vi-ću Mar-ko, a dru-go je voj-vo-da Mi-lo-šu.
 Na-po-re-do je-zde do-bre ko-nje, na-po-re-do no-se ko-plja boj-na,
 je-dan dru-gom bje-lo li-ce lju-bi, od mi-lo-te do dva po-bra-ti-ma.
 A-li Mar-ko na Šar-cu za-dr'je-ma, pak be-sje-di po-bra-ti-mu svo-mu:
 "Ja-o me-ni, voj-vo-da Mi-lo-šu, te-ško me je sa-nak o-br-va-o."

③ $\text{♩} = 105, \text{♩} = 70$ Grohote, 1986.

Di-vno br-do Bi-o-ko-vo mi-lo, vi-so-ko se nad mo-rem nad-vi-lo.
 S-te-be di-van po-gled je na mo-re, ka-o sun-ce kad sja i-za go-re.
 Od ka-da su te tvo-je vi-si-ne, is-pod te-be te mor-ske pu-ći-ne
 i po-te-bi te vi-so-ke go-re, is-pod te-be to Ja-dran-sko mo-re.

④ $\text{♩} = 84$ Grohote, 1967.

Go-lu-be pi-to-mi, go-lu-be pi-to-mi, _____
 go-lu-be pi-to-mi, _____ po-le-ti na se-lo. _____

2. Reci vili mojoj
da stoji veselo.

⑤ $\text{♩} = 132$ Gornje Selo, 1967.

Do-bra ve-čer, bog da, _____ pod na-ran-čon, vi-lo,
 da te ko po-ju-bi, bil' ti dra-go bi-lo? _____ #

2. Da je moje drago, drago bi mi bilo,
 a od drugog draga, bog me...oslobodijo.

⑥ $\text{♩} = 80$ Grohote, 1986.

Me-du tri-sta i šest li-pih, _____ me-du tri-sta i šest li-pih, _____
 me-du tri-sta i šest li-pih koj'se-ta-ju pri-ko gra-da,

2. tu je jedna koj' zaslipi
 oko moje iznenada

⑦ $\text{♩} = 76$ Grohote, 1959.

Na stu-de-nac kad ja do-đem, _____ na stu-de-nac kad ja do-đem, _____
 na stu-de-nac kad ja do-đem, že-dan vode ho-ću pi-ti _____

2. i rumeno lišće tvoje (3 x)
 svega ću ga objubiti.

⑧ $\text{♩} = 72$ Grohote, 1986.

Pro-klet bi-o sva-ki o-naj tko u tu-đu lju-bav di-ra,
 ne i-ma-o ni-kad sre-će, ne bi-la mu du-ša mir-na.

⑨ $\text{♩} = 70$ ($\text{♩} = 105$) Gornje Selo, 1967.

E - vo je vo - di - mo, — e - vo je vo - di - mo, —

e - vo je vo - di - mo giz - da - vu i li - pu,

*2. a do malo doba, a do malo doba
a do malo doba, spremite jon zivku*

⑩ $\text{♩} = 60$ Grohote, 1967.

Mi smo je do - ve - li ru - me - nu i li - pu,

mi smo je do - ve - li ru - me - nu i li - pu,

mi smo je do - ve - li ru - me - nu i li - pu

do ma - lo vri - me - na pra - vit će joj zip - ku

11 $\text{♩} = 50$ Gornje Selo, 1967.

E-vo ti se o-di-lu-jem, e-vo ti se o-di-lu-jem,

e-vo ti se o-di-lu-jem od pri-bi-la dvo-ra tvo-ga

2. Opet ću te doć pozdravit, (3x)
o starice, majko mila.
3. Nemoj mislit da t'je dika (3x)
suzdavati mladost moju
4. jer ovako ljut je dika (3x)
[koj' je] svaki moj pokoju.

12 $\text{♩} = 105, \text{♩} = 70$ Srednje Selo, 1967.

1. Ne-vi-ssti-ce mla-da, ka si u_o-vom pi-ru,
2. I da bi ti bog da čer-ku je-di-ni-cu

1. da bi po-či-nu-la tri li-ta u mi-ru
2. ka bi ti ču-va-la svu po-sli-dnju di-cu.

13 $\text{♩} = 70 (\text{♩} = 46)$ Grohote, 1987.

(sasa) U o-vo-me pi-ru pi-ja san i i-ja,
ži-vi-la nam na-ša ro-di-ca Ma-ri-ja.
(svi) Mno-go lje-ta sre-fna bi-la, bi-la, mno-go lje-ta ži-vi-la,
mno-go lje-ta sre-fna bi-la, bi-la, mnogo lje-ta ži-vi-la!

14

Libero (♩=144)

Grohote, 1967.

(Solo) [Dra-ge su mi pi-sme], * i-mam do-sta knji-ga,
 sad ću dat po-zdra-vit si-njo-ri-nu ko-ja nas sni-ma.

* Taj čio nije uvačen na snimku. Rekonstruirao ga je transkriptor J. Bezić.

15

Libero (♩ = cca 110)

Grohote, 1967.

(Solo) Bi-o sam(!) u lo-vu u-bi-o sam tu-žnu ti-cu,
 ja se-da po-zdra-vljam na-seg me-štra Vi-cu. _____

♩ = 66
 (Swi) Mnogo li-ta sre-tan bi-ja, bi-ja, mnogo li-ta ži-vi-ja, _____
 mnogo li-ta sre-tan bi-ja, bi-ja, mnogo li-ta ži-vi-ja! _____ m

16

Molto libero ♩ = cca 60, ♩ = cca 90

Grohote, 1967

A-li ja ću pi-vat _____ i-spu-nit ću že-lje _____
 Ja smi-je-em po-zdra-vit i rji-ho-vo ve-se-lje _____

17 Libero $\text{♩}=75$, $\text{♩}=50$ $\text{♩}=90$, $\text{♩}=60$ Gornje Selo, 1967

(Solo) O-ko na-šeg mje-sta ve-li-ka je go-ra,

a da nam je zdra-vo go-spo-di-ca Zo-ra!

$\text{♩}=109$ $\text{♩}=72$

Bog je po-ži-vi-o, u-vik sre-tna bi-la!

$\text{♩}=135$ $\text{♩}=90$

Sa-da joj vi-či-te i!! je-dan glas: ži-vi-la!

$\text{♩}=56$ $\text{♩}=56$ (3)

(Svi) ži-vi-la, ži-vi-la! Mno-go lje-ta sre-tna bi-la, bi-la,

mno-go lje-ta ži-vi-la! ži-vi-la, ži-vi-la!

18 $\text{♩}=80$ Grohote, 1986

Ča je me-ni ma-dom be-re-ki-nu

dvi go-di-ne slu-ži-ti ma-ri-nu

Vi-še va-ja ko-let od ma-ri-ne

ne-go ci-la voj-ska pje-ša-di-je

Pu-ška, sa-blja, o-tac mi je, maj-ka

ba-u-ne-ta to je mo-ja dra-ga

* U predznacima je i es², jer se taj napjev izvodio dvoglasno u paralelnim tercama.

19 $\text{♩} = 54$ Gornje Selo, 1967

go - vo - ri - ti, maj - ko,
ne - češ vi - še go - vo - ri - ti, maj - ko,
ne - češ vi - še go - vo - ri - ti maj - ko,
go - vo - ri - ti, maj - ko,
ne - češ vi - še go - vo - ri - ti maj - ko,
go - vo - ri - ti, maj - ko,
ki - ša pa - da spa - vaj, si - ne, sla - fko.

20 $\text{♩} = 100, \text{♩} = 66$ Grohote, 1986

Na-ni, na-ni u na-ni-cu, ka-no re-bac u či-bi-cu,
a rep-cu je či-ba me-la, mo-me ma-lom zi-kva dra-ga.

21 $\text{♩} = 63$ Grahote, 1986.

Do-šli smo vam ko-len-da-ti da nam da-te ve-če-ra-ti:
o-li smo-kvu, o-li gro-zdič, na do-bro vam do-ša Bo-žič
Po Bo-ži-ću sve-ti Sti-pan, po Sti-pa-nu sve-ti I- van,
po I-va-nu svi Mia-den-ci, po Mia-den-cin Mia-do li-to
i tri kra-lja sta-no-vi-to.

22 *Andante sostenuto* Srednje Seto, A. Zaninović 1938, 184.

Fa-ljen sla-tki I-sus bu-di,
Do-bra ve-čer, na-ši lju-di,
fa-ljen sla-tki I-sus bu-di!
do-bra ve-čer na-ši lju-di!

2. Ovdje nam je dobra srića na početku od godišća.
3. Večeras smo ovde došli, gospodara zdravo našli.
4. Užanca je naša stara pozdraviti gospodara.

23 $\text{♩} = 96$ *solist (Molto libero)* $\text{♩} = 120$ ($\text{♩} = 60$) $\text{♩} = 132$ ($\text{♩} = 44$) Grohote, 1959

solistica

Pi-smu no-vu svi pi-va-aj-mo! Pi-va-juć se iz-mi-ni-mo!

$\text{♩} = 60$ *Pjevačice*

solist i pjevači

Mi od Sin-ka za-pi-va-aj-mo!

(va—) *p*

Mi od Maj-ke of-pi-va-aj-mo—!

sporije $\text{♩} = 48$

Sin-ka s Maj-kom sla-vi-mo— o—o—o—

Sin-ka s Maj-kom sla-vi-mo— o—o—o—

24 $\text{♩} = 96$ Grohote, 1959.

solist

Sla - va, sla - va u vi - šnji Bo - gu, (l)jo - no vri - me go - di - šta

$\text{♩} = 131$
pjevačice

mir se svi - tu na - vi - šta, po - ro - đe - nje Di - ti - ća

solist i pjevači

$\text{♩} = 103$

od Dje - vi - ce Ma - ri - je Sla - va u vi - šnji Bo - gu.

25 Gornje Selo, 1967

$\text{♩} = 103$ solist $\text{♩} = 114$

Sva ne - be - ska hra - na do - spi

$\text{♩} = 80$

Nam gri - šni - kon gri - hi - o - pro sti

$\text{♩} = 80$

i i i (prelaz u e)

$\text{♩} = 106$

Do - pu - sti nam bo - lest pre - vu

$\text{♩} = 124$

pa pri - ve - di svilj)u sla - vu. A - a me (7)

e e e en

Grohote, 1981.

26

Molto libero $\text{♩} = 108$

Do-stoj se Gospodine — bla-go — slo — vi-ti

$\text{♩} = 88$

Po — či — nje stječe od slavnoga uzne se-nja

$\text{♩} = 88$ ($\text{♩} = 92$)

blažene Djevice Ma — ri — je na — ne bo — o

Bu — du — ci prišlo vrime da Gospodin i su-krist ho-ti-ja — šć u-zeti svoju Majku

$\text{♩} = 92$

Djevicu Mariju — u sla — vu ne — be-sku — u

Po-sla njoj an-đe-la Gabrije-la na-vi-sti-ti nje-zi-no uz-ne-se-nje

$\text{♩} = 84$

ko — joj (i) njoj re — e — e — e — — če.

„Zdri — vo Ma-ri-jo, mi-to-sti pu-ne — Gospodin sto — bom — .”

$\text{♩} = 80$

od-go-vo — o — ri.

Ja — da Dje-vi-ca Ma-ri-ja

$\text{♩} = 96$

— u — bu-di hva — la — a

„Mo — mu Gos — po-di — nu

$\text{♩} = 84$

Ma — ri-ji —

Ja — da re — če an-đe-o Dje-vi-ci

$\text{♩} = 86$ $\text{♩} = 82$ $\text{♩} = 61$ $\text{♩} = 123$

„Váš dragi Sinak Go-spo-din ho-ji je vladalac ne-be-skih i ze-malji — skri — ho — če Váš život u-ze-ti od tamnosti vo-ga svi-ta u slavu ne-bes-ku — ri.

$\text{♩} = 110$

i bi-ti ho-će-te uz-vi-še-na i us-kri-še-na svr-hu svih

stvo-re — e — nja $\text{♩} = 104$

$\text{♩} = 104$

A Ti, Gos-po-di — ne — as —

Bo-gu hva — la

$\text{♩} = 80$ ($\text{♩} = 100$)

A Ti, Gos-podine — e — e, po — mi — lu- — a — a — as —

Bo-gu hva — la

$\text{♩} = 104$

A Ti, Gos-po-di — ne — as —

Bo-gu hva — la

$\text{♩} = 104$

A Ti, Gos-po-di — ne — as —

Bo-gu hva — la

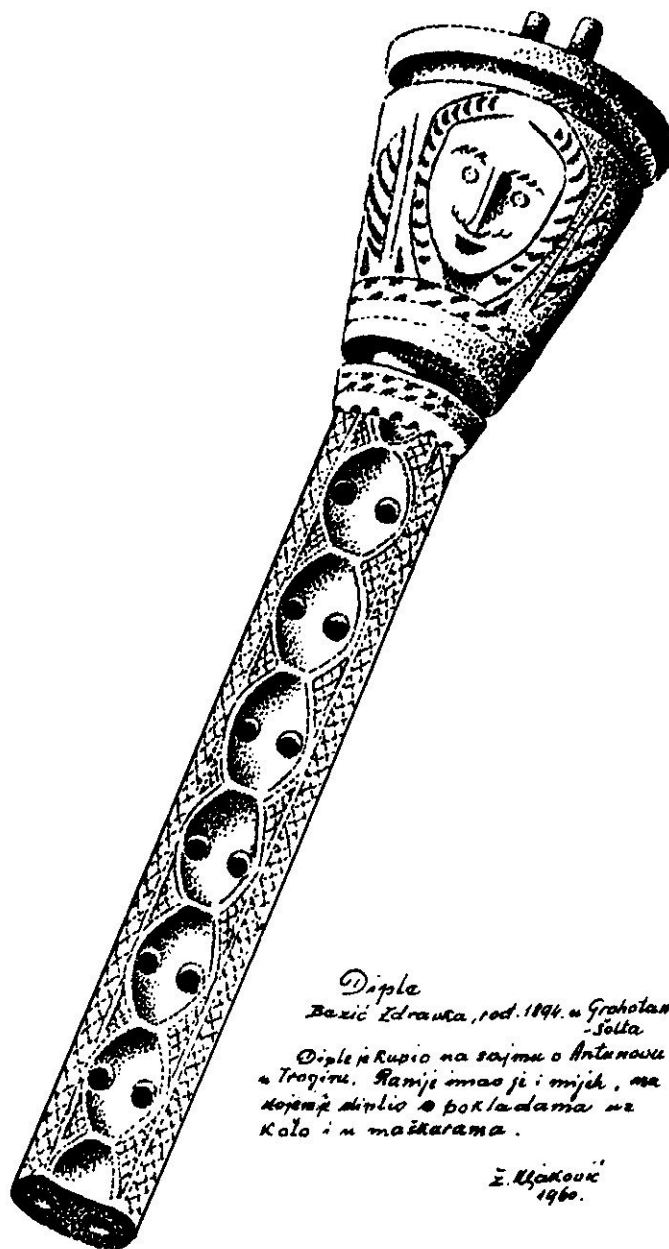
27 $\text{♩} = 64, \text{♩} = 48$ Gornje Selo, 1967

Bra-ćo, bra-će — spro-vo-di-mo — zanj se Bo-gu — po-mo-li-mo —
U ne-be-ske, Bo-že, vra-će pri-mi du-šu na-šeg bra-će —.

28 $\text{♩} = 158$ Grohote, 1967

U ne-be-ske, Bo-že, vra-će pri-mi du-šu na-šeg bra-će —.

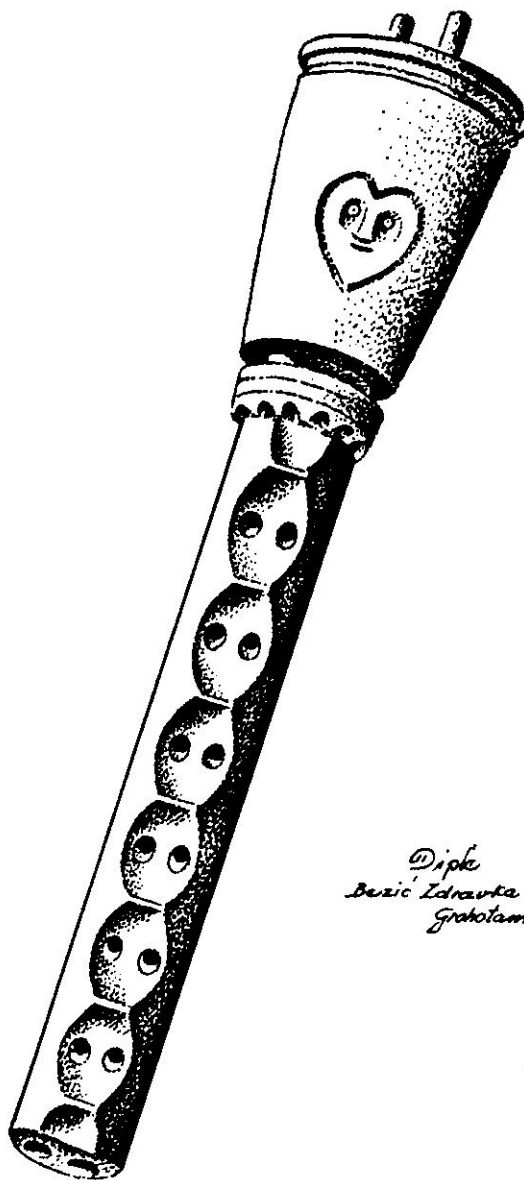

Diple
Bazić Zdravka, rođ. 1894. u Grohotama-
Šolta
Diple je kupio na sajmu o Antunoviću
u Trogiru. Ranije imao je i mjeh, na
kojem je diple o pokladama uz
Kalo i u maškarama.

Ž. Kljaković
1960.

Crtež br. 2

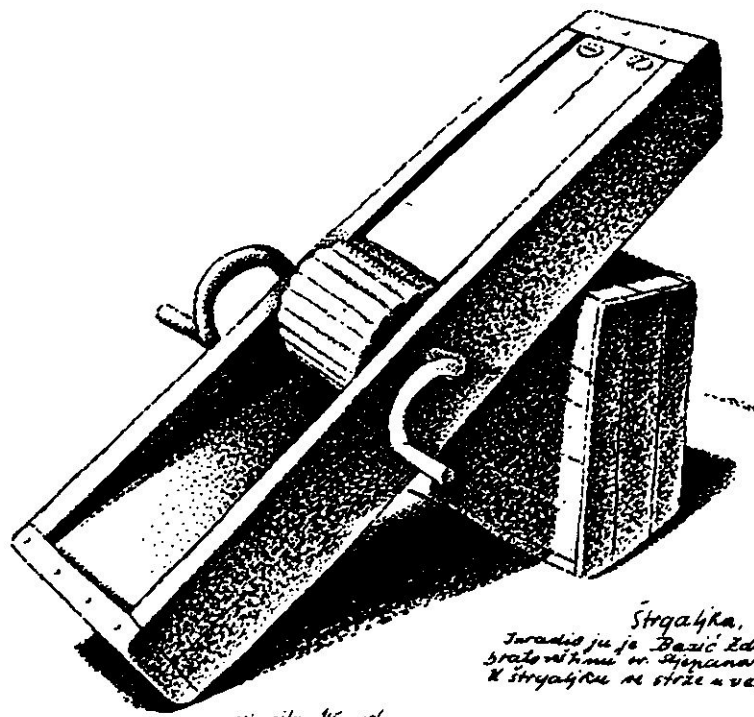

Diple
Bezić Zdravka, rođ. 1894. u
Grahovana - Šolta.

Z. Kofmanić
1960.

Crtež br. 3

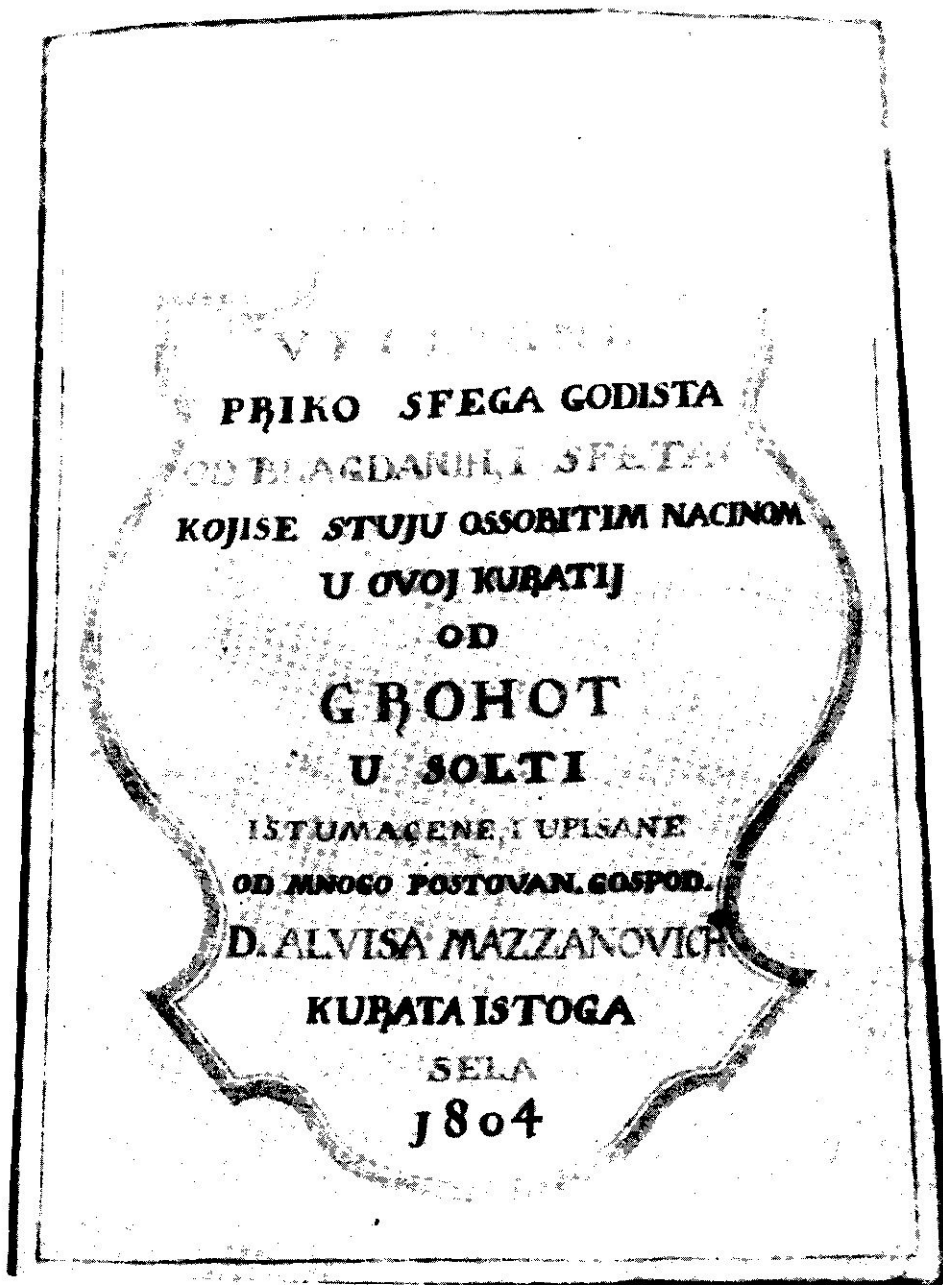

nje bilo • 1/6 avol.

Štrgačka,
Izradio ju je Bezić Zdravko, za
bratovštine iz Šibenica u Grosupnju.
U štrgački se strže u valikoj medelji.

Z. Bezić
1960.

Crtež br. 4

Fotografija br. 1

Stana

na čehlu slavu G. Boga, B. Djevice Marije i Sv. Križa i Sv. Petra

Opomena, i Odluka od Sloxiteglia.

Buduchi dčao u ověj Čarqui pò zvanju, i millesti Boxjej zà Pustinu
od cvit dčao, i buduchi nassao stasi običaj dase pijaču Vegergne ò Blagda-
nih u jašku arvatkomu, ò u isto dèba nihakove Vegergne nenassao upi-
sare ostim nikoliko Psalnih püno zlojasto izvadjanu, i strampütro ò z-
tumjanu, samo dostojnu od izgorenja; zaradi česa stavivamse na pò-
mgi dani iz Breviara Latinskoga ja pò sebi istumjanu i upisani u dnu
Libra zà oboje strane od Pivaca, illi Kantura Carquarih.

Dalli buduchi du Psalmi Davidov, misni jesu zà razumiti istim
Mudarem, kamru ne ovomen Puhu, koji naime nihakova nauka, sastimen
dani slusa u stomen arvatroman jeziku; pònci česa nastojam, un-
stosam magu bogie, da stohidi u isto slozim od tumjanja, nek bogie
svi pük razumide, i dojde od gñih u pazranje.

Ma da nebi kojca misni dčao ja ovd nadostavio pò moju mlo-
havoj pameti, očitò istim znanu, da suè rici, kojese u ovd Bozime nahoda
nadometnute; zà bogiech razumiti, dčaoamse sluziti od jumaxteglia
istih Psalmih, Pristih, ja i Prispot: Gogp: bogoglutru upisam u Dm Altan-
oz Maria od Lujoria, koji stija istumjanu od Psalmih seklonastije-
Stroj uspomeni Prilazanoga Pape Klementa Četvradestoga, ò kojca
bila glubearno priglasna, i potvrđena.

Sadim tizam akas ovd nahodi, vald moju slabost ostamputu iz-
tumjanu, neustijemse, naldu Bogu, pütro udarati pò istumjanu
ovisa moju; dalli suè prilagan na razobijanje i upisivanje Svete Mlu-
kove Čarqui katolizirane Bimke, da era, i moju Čarqui Vudaca na-
prave, i opomenu.

Atki püta stohadi budi nepravno razobijanje, ò akasati upi-
sare koja slova, pò molim da bogoglutru Svete stajim dobrotom
naprave, i menno da imati budi ogovorenja.

POPIS PJEVAČA, IZVOĐAČA PRILOŽENIH NOTNIH PRIMJERA (prema rednim brojevima primjera)

1. Ante Cčić-Karuzić, rođ. 1914, Grohote.
2. Tomažina Bezić, r. Bezić, udova Cvjetka, rođ. 1894, Grohote.
3. Tereza Buktenica, rođ. Bezić 1931, živi u Splitu.
4. Pjevači i pjevačice na piru (svadbi) 27.5.1967. u Grohotama.
5. Cvita Jakovčević, rođ. Petrić 1896, Gornje Selo.
6. Vinka Bezić, rođ. Kuzmanić 1927,
Jerko Bezić, pok. Cvjetka, rođ. 1927, oboje u Grohotama.
7. Skupina pjevača koji su mi pjevali 1959. godine u Grohotama, predvodili su:
Bruno Cčić, rođ. 1899,
Vice Bezić, rođ. 1907,
Pife (Epifanija) Elezović, kći pok. Ivana, rođ. 1914.
8. Vinka Bezić, rođ. Kuzmanić 1927, Grohote.
9. Ante Škrabanić, pok. Petra, rođ. 1900, Gornje Selo.
10. Pjevači i pjevačice na piru (svadbi) 27.5.1967. u Grohotama.
11. Grupa pjevača iz Gornjeg Sela:
Joze Peroš, rođ. 1905,
Kažimir Bavčević, 1907,
Ante Kalebić, 1932,
Dominik Elezović, 1904,
Ante Bavčević, 1905,
Mate Elezović, 1907,
Ante Škrabanić, 1900.
12. Tereza Mihovilović, rođ. Mihovilović 1898, Srednje Selo.
13. Autor rada prema svom sjećanju.
14. Pjevač na piru 27.5.1967. u Grohotama.
15. Drugi pjevač na piru 27.5. u Grohotama.
16. Treći pjevač na piru 27.5. u Grohotama.
17. Pjevači iz Gornjeg Sela, predvodi Joze Peroš, rođ. 1905.
18. Jerko Bezić, pok. Cvjetka, rođ. 1927, Grohote.
19. Grupa pjevača iz Gornjeg Sela, navedena uz notni primjer br. 11.
20. Tomažina Bezić (1894), Grohote, navedena uz notni primjer br. 2.
21. Tomažina Bezić (1894) i Jerko Bezić, pok. Cvjetka (1927), Grohote.
22. Pjesmu započinje (solo) Marin Purčić iz Srednjeg Sela - prema riječima istraživača o. Antonina Zaninovića - tada (1938) "... ondješnji glavni pjevač, ...

- namještenik kod glavne trafike duhana u Splitu." Pjevači se podijele "... u dva zbora i pjevaju tako, da svaki stih, što ga započne jedan pjevač, a prvi zbor nastavi do kraja, drugi zbor ponavlja." (Zaninović 1938, 184).
23. Grupa pjevača koji su mi pjevali 1959. godine u Grohotama, solist i predvođeci pjevač prve skupine Bruno Cecić (rođ. 1899), solistica i predvođea pjevačica druge skupine Pife (Epifanija) Elcović, kći pok. Ivana, rođ. 1914.
24. Ista grupa pjevača kao uz notni primjer br. 23, solist i predvođeci pjevač Bruno Cecić (1899).
25. Solist Joze Peroš, rođ. 1905, Gornje Selo - i grupa pjevača iz Gornjeg Sela, navedena uz notni primjer br. 11.
26. Pjevala trojica pjevača, solista iz Grohota:
Dušan Bezić, rođ. 1934, (prvo štenje),
Vicko Ruić, rođ. 1910, (drugo štenje),
Ljubo Kuzmanić, rođ. 1916, (treće štenje).
27. Pjevala trojica pjevača iz Gornjeg Sela (1987. godine):
Joze Peroš, rođ. 1905,
Ante Zlendić, rođ. 1919,
Ante Kalebić, rođ. 1932.
28. Svirao na harmonici "Ploner" na *botune* Vice Bezić, rođ. 1907, Grohote.

LITERATURA

Bersa, Vladoje

- 1944 *Zbirka narodnih popievaka (iz Dalmacije)*, Sakupio ih, zapisao napjev i tekst Vladoje Bersa, uredili dr. Božidar Širola i Vladoje Dukat, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.

Bezić, don Ante

- 1968 *Rodoslovlje plemena Bezić u Grohotama na otoku Šolti (1668-1968)*, [vlastita naklada], Zagreb.

Bezić, Jerko

- 1975 "Glazbeni svijet Bračana u predaji prve polovice 20. stoljeća", *Narodna umjetnost*, Zagreb, 11-12, 301-305.
- 1977 "Dalmatinska folklorna gradska pjesma kao predmet etnomuzikološkog istraživanja", *Narodna umjetnost*, Zagreb, 14, 23-54.
- 1981 "Folklorna glazba otoka Zlarina", *Narodna umjetnost*, Zagreb, 18, 27-148.
- 1985 "Uz diskusiju o predmetu etnomuzikološkog istraživanja", *Zbornik radova XXXII kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije održanog u Somboru 1985. godine*, Novi Sad, 441-444.

Buble, Nikola

- 1985-1986 *Vokalna folklorna glazba Trogira i Donjih Kaštela od 1875. do 1975.*, Festival dalmatinskih klapa, Omiš, I. svezak 1985; II. svezak 1986.

- Fio, Dinko
[s.a.] *Dalmatinske pjesme za muški i ženski zbor s otoka Hvara i Korčule*, Savez muzičkih društava Hrvatske, Zagreb.
- Furčić, Ivo
1980 *Narodno stvaralaštvo šibenskog područja, I: Šibensko otočje*, Muzej grada Šibenika, Šibenik.
1984 *Narodno stvaralaštvo šibenskog područja, II: Mjesta uz obalu*, Muzej grada Šibenika, Šibenik.
- Kalogjera, Niko
1920 "Pučko crkveno pjevanje u Splitu", *Sveta Cecilija*, Zagreb, 14, 8-9, 32-35, 74-80.
- Kljaković, Živko
1961 "Izvještaj o terenskom radu na otocima Šolti i Čiovu", u: *Crteži narodne arhitekture, narodne nošnje i narodnih rukotvorina s otoka Šolte i s otoka Čiova*, rkp. br. 43C, 1960, Zavod za istraživanje folklor, Zagreb.
- Kuba, Ljudevit
1898 "Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji", *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, Zagreb, III, 2,167-182.
- Milićević, Josip
1975 "Narodni život i običaji na otoku Braču", *Narodna umjetnost*, Zagreb, 11-12, 399-462.
- Orepić-Rajković, Zorica
1967 *Folklorna grada s otoka Šolte i Brača*, rkp. br. 781, Zavod za istraživanje folklor, Zagreb.
- Plastino, Goffredo
1988 "La costruzione e le tecniche di esecuzione della lira in Calabria", *Quaderni Calabresi*, n. 66 Novembre, 1988.
- Rihtman, Dunja C.
1975 "Narodna tradicionalna muzika otoka Brača", *Narodna umjetnost*, Zagreb, 11-12, 235-299.
- Stojanović, Andrija
1966 "Jadranska lira", *Narodna umjetnost*, Zagreb, 4, 59-84.
- Širola, Božidar
1937 *Sviraljke s udarnim jezičkom*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, (Djela JAZU, knj. 32)
- Tralić, Frane
1965 *Dalmatinske pjesme i plesovi*, Muzička naklada, Zagreb.
- Vajs, Josip
1905 "Starohrvatske duhovne pjesme", *Starine* [JAZU], Zagreb, 31, 258-275.
- Zaninović, Antonin
1938 "Nekoliko kolenda iz Dalmacije", *Sveta Cecilija*, Zagreb, 32, 182-186.